

SISTEMUL DE PEDEPSE ÎN DREPTUL PENAL COMPARAT

Ludmila DUMNEANU

Catedra Drept Penal și Criminologie

Les sanctions peuvent être classées de manière différente, mais dans leur totalité, elles forment le système des peines qui incombe une échelle des peines. Les sources de ce système peuvent être les lois pénales ou autres actes de suppléance. Toutefois, le principe de légalité des peines lui impose de limiter son choix à la palette offerte par la loi, laquelle classe les sanctions en différentes catégories: peines principales, peines complémentaires, peines accessoires, etc. En cette occurrence on soulève trois problèmes: l'élaboration des peines, leur prononcé par le juge et leur application.

Sistemul de pedepse cuprinde o multitudine de categorii de pedepse (elementele sistemului) și subsisteme, care includ gruparea categoriilor de pedepse în funcție de diverse temeuri [1].

Totalitatea sancțiunilor aplicate la un popor într-o perioadă istorică determinată formează *sistemul de pedepse*. Dacă diverse sancțiuni sunt stabilite de către legiuitor într-o anumită succesiune, trecerea de la cele superioare la inferioare se numește scara pedepselor [2].

De regulă, sistemele de pedepse din diferite state nu se deosebesc esențial. Sistemul de pedepse este însoțit și de sistemul de măsuri juridico-penale speciale – așa-numitele *măsuri de siguranță*, care se deosebesc de primele prin scopurile, temeurile de aplicare și durată.

Este de remarcat că în majoritatea statelor sistemul de pedepse penale este fixat de legislația penală, însă, uneori (spre exemplu, în dreptul englez-american) unele categorii aparte de pedepse (de regulă, cu caracter complementar) sunt reglementate de normele penale ce își au sediul în alte acte normative. A se menționa însă că la momentul actual în SUA se întreprind tentative serioase de a ordona sistemul de pedepse existent, fapt confirmat de unele coduri penale ale unor state americane din nordul SUA.

De remarcat, în această ordine de idei, că legiuitorul francez a evoluat mai rapid, stabilind sistemul de pedepse pentru crime, delictе și contravenții doar în Codul penal, deși semnele infracțiunilor sunt depistate și în alte acte subordonate legilor. Pe lângă acestea, trebuie de subliniat că sistemul pedepselor în Franța poartă un caracter dualist, deoarece există pedepse pentru persoane fizice și pedepse pentru persoane juridice.

În general, sistemul de pedepse în dreptul penal comparat include următoarele tipuri principale de pedepse: *privațiunea de libertate (închisoarea)*, *amenda*; în Anglia și în unele state din SUA se mai păstrează și *pedeapsa cu moartea*. În afară de categoriile principale, se prevede un număr mare de *pedepse complementare*, care țin de limitarea condamnatului în unele drepturi (de a conduce automobilul, de a purta și păstra arma, de a realiza o activitate profesională etc.). La aceste categorii de pedepse în multe state se atribuie și *confiscarea*. Dar aici este de menționat că se are în vedere în cele mai dese cazuri confiscarea specială, deoarece confiscarea totală, potrivit normelor internaționale, atentează la proprietatea privată a persoanei.

În majoritatea statelor, alături de pedepsele în cauză, se mai prevăd și unele măsuri de securitate, specifice pentru aplicarea în anumite „stări de pericol” (mai detaliat aceste măsuri vor fi examinate într-un capitol aparte).

Așadar, în domeniul pedepselor, în dreptul penal comparat se pun trei mari probleme: elaborarea, pronunțarea de către judecător și aplicarea pedepselor.

Într-un număr mare de state, și anume – în statele economic dezvoltate, legislațiile au parcurs mai multe etape, fiecare dintre ele consemnând una sau mai multe pedepse privilegiate, excluzându-le pe altele sau, cel puțin, umbrindu-le.

Prima fază, cea a pedepselor corporale (pedeapsa capitală, tortura, munca silnică), se încheie în secolul al XVIII-lea. A doua fază, cea a privațiunii de libertate, despre care P.Rossi spunea că ea constituie „o pedeapsă prin excelență a țărilor civilizate”, datează cu secolul al XIX-lea [3].

Toate codurile penale apărute în sec. al XIX-lea și la începutul sec. al XX-lea optează masiv pentru privațiunea de libertate, chiar pentru mici delictе. Totuși, la sfârșitul sec. al XIX-lea primele incertitudini apar în Germania. Astfel, începe să fie criticată scurta pedeapsă de întemnițare care desocializează fără a trata. Dubiile au condus la apariția celei de a treia faze, în cadrul căreia fără a lichida privațiunea de libertate au fost create două tehnici de tratare noi: probațiunea de tip anglo-american și suspendarea executării pedepsei

franco-belgiană. Începând cu sec. al XX-lea apar alternative ale privațiunii de libertate, dar care nu inspiră încredere: amenda, retragerea permisului, confiscarea, interdicțiile profesionale etc. Aceasta este cea de-a patra fază.

În sfârșit, cea de-a cincina fază începe în SUA în anii 1980-1990, cu pedepse intermediare între privațiunea de libertate și probațiune, printre care: probațiunea prin supraveghere intensivă, arestul la domiciliu, munca în interesul comunității, detenția de o noapte sau de o zi etc.

În literatura de specialitate, fiind luate în considerație etapele de apariție a unor tipuri de pedepse, s-a efectuat clasificarea acestora în pedepse tradiționale și pedepse noi.

Mai puțin ideologizată, dar mai tehnică este clasificarea pedepselor în pedepse principale (care se pronunță de sine stătător), pedepse complementare (care nu pot să existe fără ca o pedeapsă principală să fi fost pronunțată) și pedepse accesorii (care, fără a fi pronunțate de judecător, se aplică sistematic). Această trilogie este cunoscută mai multor drepturi. Astfel, Codul penal italian enumeră pedepsele accesorii pentru delikte (interdicția de a ocupa o funcție publică sau de a exercita un serviciu public etc.) și pentru contravenții (suspendarea din exercitarea unei profesii). Legea din Luxemburg prevede că întotdeauna condamnarea la închisoare comportă interdicția anumitor drepturi (dreptul la vot, dreptul de a purta o decorație, dreptul de a fi expert etc.). Însă, Codul penal francez din 1994 nu acceptă conceptul de pedeapsă accesorie pentru infracțiunile pe care le prevede: „nici o pedeapsă nu poate fi aplicată dacă instanța nu a pronunțat-o expresiv”.

Potrivit dreptului englez, sancțiunile sunt de două feluri: absolut determinate (pedeapsa cu moartea și închisoarea pe viață) și relativ determinative (închisoarea de la o zi până la 25 ani și amenda ale cărei limite sunt diferite, cu excepția unor cazuri expres stabilite).

Sancțiunile relative în Anglia se deosebesc prin faptul că ele fixează numai maximul, iar instanța care examinează cazul dispune în cel mai înalt grad de liberă convingere la pronunțare. Aceeași situație este caracteristică și pentru Franța: legiuitorul a determinat plafonul maxim al sancțiunii în norme concrete din Partea Specială a Codului penal.

Toate sancțiunile în Anglia au un caracter alternativ, adică pot fi înlocuite una cu alta. Uneori, ele pot fi pronunțate împreună. De regulă, închisoarea pe termen și amenda sunt prevăzute împreună, ceea ce permite alegerea uneia sau alteia, sau în unele cazuri ambele. Totodată, în ultimul caz nici una dintre ele nu se consideră ca pedeapsă complementară, deoarece în dreptul penal englez nu există clasificarea pedepselor în principale și complementare.

Limita maximă este determinată numai în cazurile neordinare, denumite „cazurile cele mai grave” (*the worst-case*), care, de fapt, sunt lăsate la liberă apreciere a instanței, stabilirea celui mai înalt grad de vinovăție al persoanei dezvăluind prezența unor circumstanțe agravante care și condiționează caracterul cazurilor date. La ele se atribuie, de obicei, praeintenția, cruzimea deosebită, daunele în proporții mari etc.

În Anglia, pe lângă *confiscare*, mai există și alte tipuri de pedepse: lipsirea de dreptul electoral pasiv și activ, lipsirea de drepturile de a conduce mijloace de transport pe un termen de până la trei ani etc. Pedepsele corporale au fost excluse încă în anul 1948. Până în anul 1967, potrivit izvoarelor existente, ele au fost păstrate în calitate de măsuri de influență disciplinare în locurile de deținere.

Deși dreptul american derivă din dreptul englez, sistemul de pedepse în SUA este puțin altul. Aproape în toate statele SUA sistemul de pedepse este construit în funcție de clasificarea infracțiunilor pe categorii, fiecare dintre acestea revenindu-i subsistemul de măsuri juridico-penale.

Astfel, de exemplu, în statul New York, pentru comiterea unei *felony* de clasa A instanța este în drept să aplice închisoarea în limitele de la 15 la 25 de ani sau detențiunea pe viață. Pentru *felony* de clasa B maximul privațiunii de libertate este de până la 25 de ani, de clasa C – 15 ani, de clasa D – 7 ani, de clasa E – 4 ani. Termenul minimal, de regulă, nu poate fi mai mic de un an. În cazul comiterii unei *felony* de clasa D și E, instanța este în drept să pronunțe o sentință determinată de privațiune de libertate pe un termen de un an, dacă va conveni că o sentință nedeterminată este o măsură prea agravată în acest caz pentru condamnat [4].

Pentru săvârșirea unei *misdeamours*, potrivit aceluiași Cod penal, instanța trebuie să pronunțe o sentință determinată.

În funcție de categoria faptei infracționale, este aplicată și mărimea amenzii, care poate fi stabilită odată cu privațiunea de libertate [5].

În SUA, spre deosebire de Anglia, pedepsele sunt clasificate în principale (privațiunea de libertate și amenda) și complementare (lipsirea de drepturile electorale, privarea de dreptul de a ocupa anumite funcții

sau de a exercita anumită activitate, confiscarea averii, interzicerea de a folosi patrimoniul pe un anumit termen, arestul sau constrângerea de a vinde patrimoniul, impunerea obligației de a repara dauna cauzată etc.).

Pedeapsa cu moartea s-a păstrat doar în unele state ale SUA [6].

Anumite măsuri de influență stabilite pentru comiterea infracțiunilor în unele state sunt considerate drept pedepse penale, iar în altele – drept sancțiuni civile. Prin urmare, liberarea din funcție sau interzicerea de a practica o anumită activitate sunt considerate, potrivit normelor Codul penal din California, ca pedepse penale, iar prevederile Codului penal din New York le determină ca sancțiuni civile.

Legislația federală prevede în calitate de pedeapsă complementară lipsirea de cetățenia SUA pentru trădare de patrie, tentativă în scopul răsturnării puterii de stat, inclusiv prin utilizarea forței sau aplicarea armei.

Potrivit Codului penal al Californiei, pentru comiterea violului unei minore în vârstă de până la 10 ani instanța poate aplica în calitate de pedeapsă complementară o pedeapsă netradițională – castrarea.

Legislația penală americană prevede pedepse speciale pentru persoanele juridice (corporații): amenda (pentru *felony* – până la 10 000 de dolari, dacă este prevăzut altceva). În unele state se aplică probațiunea sau răspândirea sentinței emise de către instanță.

Codul penal - Model al SUA, pentru comiterea unei *felony* de gradul întâi prevede următoarele pedepse: închisoarea minimală de la un 1 an până la 10 ani și maximală – închisoarea pe viață, amenda până la 10 000 de dolari. Pentru *felony* de un grad mai mare se prevăd pedepse mai aspre.

În baza celor constatate putem afirma că la momentul actual sistemul de pedepse în statele SUA a fost ordonat aproape pe deplin.

În sistemul de pedepse din Franța, în raport de clasificarea faptelor infracționale, există trei tipuri de pedepse: pentru infracțiuni – *pedepse penale*, pentru delikte – *pedepse de corectare*, iar pentru contravenții – *pedepse de poliție*.

Cele mai aspre sunt pedepsele penale, care se împart în pedepse *pe termen* și pedepse *fără termen*. La cele pe termen se atribuie: închisoarea penală și întemnițarea penală pe termen; la cele fără de termen: închisoarea penală pe viață și întemnițarea penală pe viață. Codul penal din 1810 a stabilit cuantumul maximal de 20 de ani în cazul pedepselor penale pe termen. Diferența de timp dintre 20 de ani și închisoarea pe viață era atât de izbitoare, deoarece diferențierea răspunderii era pusă în dependență de dauna produsă. După abolirea pedepsei cu moartea, în 1981, toate faptele infracționale pentru care era prevăzută această pedeapsă au început a fi sancționate prin închisoarea pe viață.

Codul penal francez în vigoare stabilește privațiunea de libertate până la 30 de ani, iar minimul pedepselor pe termen este de 10 ani.

Deoarece infracțiunile se clasifică în infracțiuni penale și politice, pedepsele de asemenea sunt clasificate în penale (întemnițarea pe viață sau pe termen) și politice (închisoarea pe viață sau pe termen). În art. 131-1 al Codului penal francez se combină și unele, și altele [7].

Aceste pedepse pot avea numai calitatea de pedepse principale.

Pedepsele penale sunt considerate de un grad de gravitate mai mare decât cele politice. Condamnații politici sunt supuși unor metode de constrângere specifice, care se realizează în limitele unui sistem penitenciar special în scopul neutralizării lor. Aceștia nu sunt constrânși la muncă, nu poartă îmbrăcăminte specială și dispun de unele privilegii. Potrivit opiniei unor juriști francezi, deoarece sistemul penitenciar se află într-un proces de umanizare generală, diferențierea regimurilor de detenție la momentul actual își pierde importanța.

Între timp, odată cu abrogarea pedepsei capitale, din categoria pedepselor penale au fost excluse exilul și degradarea civilă.

Cumulativ cu închisoarea sau privațiunea de libertate poate fi numită și amenda (pentru persoanele fizice maximul 50 mln. de franci) sau unele dintre pedepsele complementare.

Pedepsele de corectare constituie închisoarea (minimul nu se stabilește, iar maximul este de 10 ani) sau amenda. Pentru delikte pot fi numite *amenda-zile*, *munca în folosul societății* (aceste două nu sunt stabilite în normele Părții Speciale pentru o faptă infracțională, ele constituind pedepse alternative închisorii), *pedepse ce lipsesc de unele drepturi* sau alte pedepse complementare [8].

Pedepsele de poliție sunt *amenda* (pentru persoanele fizice minimul nu se stabilește, iar maximul depinde de gradul contravenției) și pedepsele care privează sau limitează anumite drepturi (art.131-12) [9].

În afară de clasificarea pedepselor în funcție de natura lor, care, de fapt, este o clasificare esențială, mai există și clasificarea pedepselor în *principale*, *complementare* și pedepse care pot fi concomitent și *principale*, și *complementare*.

Codul penal francez fixează în Partea Generală numai pedepsele principale, adică norma penală care stabilește răspunderea penală pentru o faptă infracțională concretă, iar în Partea Specială a Codului penal la fiecare capitol aparțin se prevăd pedepsele complementare, stabilindu-se categoria de pedepse specifice pentru categoria dată de infracțiuni.

În calitate de pedepse principale sunt fixate: privațiunea de libertate, amenda, amenda-zile, munca în folosul societății, precum și pedepsele de corectare.

Pentru comiterea unei infracțiuni sau a unui delict pot fi aplicate două pedepse principale – privațiunea de libertate și amenda, ele rămânând a fi pedepse principale, fapt întâlnit foarte rar în practică, de exemplu, la stabilirea unor circumstanțe agravante.

Alternative pentru pedepsele de corectare sunt amenda-zile și munca în folosul societății, care nu pot apărea ca pedepse complementare.

Codul penal francez oferă instanței de judecată mai multe posibilități de individualizare a răspunderii și pedepsei penale. De exemplu, aceasta poate numi o pedeapsă mai puțin severă decât cea prevăzută pentru fapta infracțională comisă. Instanța poate numi în loc de închisoare pe viață privațiunea de libertate pe termen, dar nu mai mic de doi ani, iar în caz de privațiune de libertate poate micșora termenul privațiunii nu mai mic de un an. O asemenea posibilitate există și în cazul amenzii: poate micșora suma amenzii prevăzute.

Atenuarea pedepsei a făcut că în Codul penal nu se mai prevede minimul pedepsei, ci doar limita maximă care nu poate fi prevalată de către instanță.

În Germania, spre deosebire de Franța, sistemul pedepselor este diferit. Acest sistem include, pe lângă pedepsele *principale* și *complementare*, și *consecințe complementare* în calitate de măsuri juridico-penale deosebite.

În Capitolul 1 al Codului penal german sunt prevăzute două categorii de pedepse, care, conform naturii lor, pot fi atribuite la pedepsele principale: *privațiunea de libertate* și *amenda bănească*. La pedepsele complementare se referă: *interdicția de a conduce mijloace de transport*. O altă categorie de pedeapsă o formează *amenda patrimonială*, care prin natura sa nu poate fi atribuită nici la pedepsele principale, nici la cele complementare.

Complementare mai sunt numite și pedepsele care nu pot fi pronunțate decât în cumul cu privațiunea de libertate sau amenda bănească. Uneori ca pedeapsă complementară poate fi numită *confiscarea obiectelor infracțiunii*, dacă nu are un caracter de asigurare.

Interdicția de a conduce mijloace de transport se pronunță în cumul cu privațiunea de libertate (de la 1 an până la 3 ani) sau amenda bănească dacă fapta a fost comisă cu sau în legătură cu mijlocul de transport. Această categorie de pedeapsă poate fi executată numai din momentul intrării în vigoare a sentinței.

O particularitate a legislației germane cu referire la pedepse este că, în afară de categoria de amendă patrimonială, mai sunt prevăzute *consecințele complementare*, care survin, de regulă, fără fixarea specială a acestora în sentință, adică condamnatul automat este privat de dreptul de a ocupa anumite funcții, de dreptul de a beneficia de drepturile dobândite în urma alegerilor publice, de dreptul electoral, de a alege și a fi ales (art.45) [10]. Asemenea instituție a existat în dreptul penal francez până la adoptarea Codului penal din 1992. Pedepsele de asemenea tip erau denumite ca ajutoare și urmau după stabilirea unor categorii de pedepse principale.

Codul penal german indică următoarele tipuri de consecințe complementare:

- persoana condamnată la privațiune de libertate pe o perioadă nu mai mică de un an se privează de dreptul de a ocupa funcții publice (legate de administrarea statului sau de activitatea organelor de justiție) și de a beneficia de drepturile obținute în rezultatul alegerilor publice pe un termen de până la 5 ani (art.45 alin.1 CP german). Această consecință complementară apare automat, nu este necesară o anumită fixare în sentință în legătură cu asemenea fapt;
- în unele cazuri prevăzute de Codul penal, în cumul cu privațiunea de libertate pe un termen nu mai mic de 6 luni, instanța poate priva persoana de dreptul de a ocupa funcții publice pe un termen de la 2 până la 5 ani (art.45 alin.2). Asemenea consecință nu survine automat, de aceea acest fapt trebuie să fie consemnat în sentință;
- instanța poate lipsi condamnatul de dreptul electoral activ pe un termen de la 2 până la 5 ani, dacă aceasta este prevăzută în mod special în Codul penal (în caz de comitere a infracțiunii de trădare de Patrie, de amenințare a securității interne a statului etc.).

Privarea de statutul juridic și de drepturi intră în vigoare din momentul când sentința a devenit definitivă. Posesiunea în drepturi se consideră din ziua executării privațiunii de libertate, expirării termenului de prescripție sau liberării de pedeapsă.

Consecință complementară specifică se consideră și darea publicității a sentinței pe cazurile penale despre calomnie.

În redacția Codului penal din 1871 pedepsele corporale nu au fost prevăzute, iar pedeapsa cu moartea a fost abrogată de Constituția din 1949.

În dreptul penal german se evidențiază și un sistem de „măsuri” care nu pot fi atribuite nici la pedepse, nici la consecințele complementare. Acest sistem cuprinde „orice măsură de corectare și securitate, confiscarea averii, sechestrarea obiectului infracțiunii, distrugerea instrumentelor infracțiunii, interzicere în circuitul civil” (pct.8 art.11 CP german). De exemplu, în Legea despre animale se prevede o măsură specifică – interdicția de a întreține animale; Legea despre exercitarea jurisprudenței pe cazurile cu minori atribuie la acest tip măsurile de corectare și educare.

Sistemul de pedepse în Codul penal spaniol include categorii de pedepse principale și complementare. *Amenda, munca socială și privarea de unele drepturi determinate* pot fi aplicate atât în calitate de pedepse principale, cât și complementare. Celelalte pedepse pot fi pronunțate numai în calitate de pedepse principale. Pedeapsa cu moartea este exclusă din categoriile de pedepse prevăzute de legea penală spaniolă.

În funcție de caracterul și durata pedepsei, Codul penal spaniol clasifică pedepsele în trei categorii: *severe, mai puțin severe și neînsemnate*. La pedepsele severe se referă privațiunea de libertate pe un termen mai mare de 3 ani, limitarea completă în drepturi, privarea de dreptul de a practica o anumită activitate pe un termen mai mare de 3 ani, privarea de dreptul de a conduce un mijloc de transport pe un termen mai mare de 6 ani și altele. Mai puțin severe sunt următoarele categorii de pedepse: privațiunea de libertate pe un termen de la 6 luni până la 3 ani, amenda în mărime de două salarii lunare, amenda proporțională cu mărimea daunei cauzate, arestul pe o durată de la 7 până la 24 de zile rentabile și altele. La pedepsele neînsemnate se atribuie: privațiunea de dreptul de a conduce un mijloc de transport pe un termen de la 3 luni până la 1 an, amenda în mărimea venitului pentru cinci zile până la două salarii lunare, arestul pe un termen de la o zi până la 6 zile rentabile etc.

Codul penal elvețian din 1937, cu modificările ulterioare, stabilește sistemul de măsuri juridico-penale, care includ *pedepsele, măsurile de siguranță și alte măsuri*. Pedepsele includ privațiunea de libertate, amenda și privarea de anumite drepturi în calitate de măsuri complementare. Totodată, privațiunea de libertate poate fi numită împreună cu amenda, în caz că ambele se prevăd de sancțiune.

Codul penal prevede o enumerare vastă a unor categorii de pedepse complementare, de exemplu: liberarea din serviciu, privarea de drepturile părintești sau tutelare, interdicția de a practica o profesie, expulzarea din țară și altele.

Codul penal elvețian determină unele măsuri de siguranță, cum ar fi: izolarea infractorilor, măsuri aplicabile unor persoane care suferă de o boală psihică, alcoolism sau narcomanie.

La alte măsuri juridico-penale se referă amanetul preventiv, confiscarea, compensarea, publicarea sentinței [11].

Potrivit Codului penal japonez, sistemul de pedepse este constituit din pedepse principale și complementare. Codul penal stabilește ierarhia categoriilor de bază ale pedepsei în funcție de gravitatea lor. Pedepsele principale sunt: pedeapsa cu moartea, privațiunea de libertate însoțită de munca prin constrângere sau fără de aceasta, amenda, arestul penal și amenda neînsemnată. La pedepsele complementare se referă confiscarea averii.

Sistemul de pedepse în dreptul penal musulman se deosebește prin caracter aspru, sunt prezente pedepsele corporale, formele calificative ale execuției cu moartea. Totodată, pedepsele se clasifică în categorii aparte în funcție de tipurile de infracțiune stabilite de *șariat*. Astfel, în funcție de clasificarea infracțiunilor în *infracțiuni asupra drepturilor lui Allah, atentări la drepturile altor persoane și alte încălcări*, pedepsele la fel se clasifică în trei tipuri. Pentru cele mai grave infracțiuni, din punctul de vedere al dreptului musulman, se aplică pedeapsa prevăzută de *Coran – hadd*. În cadrul acesteia nici o instanță nu este în drept să atenueze pedeapsa sau în oricare alt mod să o modifice sau să o înlocuiască. De exemplu, furtul, fiind atribuit la prima categorie, se pedepsește cu amputarea mâinii, iar pentru adulter, infracțiune de aceeași gravitate, comisă de către o persoană de origine musulmană, care este căsătorită, ca pedeapsă i se aplică o sută de lovituri cu bățul și lovituri cu pietre până la moarte.

Pentru a doua categorie de infracțiuni se prevăd pedepsele de categoria *chisas*, ceea ce înseamnă „răsplată egală”. Acestea, de asemenea, sunt fixate în dreptul penal, însă există posibilitatea înlocuirii lor cu alte măsuri, la dorința părții vătămate. Omorul, în pofida principiului de răsplată, trebuie să aibă consecința morții infractorului, dar rudele și moștenitorii celui asasinat sunt în drept să-l ierte sau să primească *diia* (răsplată pentru sânge). În acest caz, sentința cu moarte nu poate fi pronunțată, instanța fiind legată de voința părții vătămate. Actualmente, instanțele șariate recurg mai des la metoda prin *diia*, adică la aplicarea compensării bănești a daunei cauzate prin infracțiunea comisă. De exemplu, în Sudan cuantumul maximal al compensării constituie o sută de cămile sau echivalentul bănesc al acestora. Acest tip de pedeapsă se aplică în cazurile de omor, de pierdere a tuturor degetelor de la mână sau de la picior, de disfuncționare deplină a creierului sau a organelor de simț, de pierdere a unei părți a unui organ par etc.

A treia categorie de infracțiuni se pedepsește cu al treilea tip de pedeapsă – *tazir*, care se aplică la aprecierea instanței de judecată. În eseurile privind tipul dat de pedeapsă se numesc de la patru până la unsprezece categorii de pedepse: *admonestare în mod oral, manifestare de condamnare în mod tacit, rasul pe cap, înnegrirea feței, răstignirea pe trei zile fără a lipsi de viață persoana, pedepsele corporale, privațiunea de libertate și pedeapsa cu moartea*. Dreptul musulman permite aplicarea unor asemenea pedepse chiar și în mod preventiv, dacă aceasta o cere interesul public [12].

În așa mod, în dreptul penal comparat sistemul de pedepse se construiește, de regulă, în funcție, în primul rând, de categoriile de fapte infracționale. Totodată, în multe state se instituie un sistem dualist de măsuri juridico-penale, care include, în afară de pedepse în sensul adevărat, și măsuri de siguranță, a căror aplicare nu ține de vinovăție, dar se bazează pe constatarea unei „stări periculoase” a persoanei, care se stabilește în funcție de comiterea infracțiunii sau de comiterea unei fapte socialmente periculoase de către unele persoane care nu sunt recunoscute de normele în vigoare în calitate de subiecți ai infracțiunii.

În dreptul penal comparat sistemul de pedepse este constituit și în funcție de importanța acestora pentru realizarea scopurilor pedepselor (principale, complementare, ajutătoare, alternative), de esența și conținutul acestor măsuri (corporale, patrimoniale și altele), de subiecții răspunderii penale (pentru persoanele fizice sau juridice), în funcție de alte criterii.

De fapt, sistemul de pedepse principale nu se caracterizează printr-o diversificare mare a tipurilor. Dimpotrivă, pedepsele cu caracter complementar, alternativ sau ajutător sunt foarte multe și țin de limitarea diferitelor drepturi și libertăți ale condamnatului, inclusiv în drepturile cu caracter personal, politic, social-economic.

Referințe:

1. Курс уголовного права. Часть Общая. Том 2. - Москва: Зерцало, 1999, с.24.
2. Фойницкий И.А. Учение о наказании... - Москва: Добросвет, 2000, с.71.
3. Jean Pradel. Droit Penal Compare. - Paris: Dalloz, 1995, p.569.
4. Уголовное законодательство зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии, Японии). Сборник законодательных материалов / Под ред. И.Д. Козочкина. - Москва: Зерцало, 1999, с.142-143.
5. Ibidem, p.172-174.
6. Unele state din SUA la categoria de pedepse principale atribuie și probațiunea în variantele în care ea există (cu supraveghere simplă sau cu numirea unui supraveghetor, cu aplicarea unui monitoring electronic etc.) și areștul la domiciliu. În literatura de specialitate însă există opinii diverse în vederea stabilirii esenței și conținutului acestora: unii le atribuie la categorii de pedepse, iar alții le consideră categorii de liberare de pedeapsă.
7. Уголовное законодательство зарубежных стран (Англии, США, Франции, Германии, Японии), с.199.
8. Ibidem, p.199-200.
9. Ibidem, p.202.
10. Ibidem, p.263.
11. Серебrenникова А.В. Уголовный кодекс Швейцарии: основные черты книги первой // Вестник Московского университета. Серия 11. Право. - 1997. - № 6. - С.52-60; Никифоров А.С. Закон о контроле над насильственной преступностью // Государство и право. - 1996. - №3. - С.131.
12. Курс уголовного права. Часть Общая. Том 2, с.350-351.

Prezentat la 06.12.2007